

Ministerie VWS Volksgezondheid, Welzijn en Sport
t.a.v. de minister, mevrouw drs. E.I. Schippers

Utrecht, 9 november 2016

Betreft: reactie op internetconsultatie Wmcz

Geachte minister Schippers,

Op 30 september 2016 heeft u een internetconsultatie gestart ten behoeve van het wetsvoorstel Wmcz. Hierbij maken wij graag gebruik van de gelegenheid om onze reactie te geven op de concept wetstekst van de herziene Wmcz.

Het LSR is van mening dat het wetsvoorstel Wmcz een positieve impuls geeft aan het versterken van de positie van cliëntenraden en daarmee aan de medezeggenschap van cliënten in zorginstellingen. Tevens is het LSR erg verheugd dat het wetsvoorstel is gebaseerd op medezeggenschap dichtbij de leefwereld van cliënten.

Op het gebied van maatwerk binnen de medezeggenschap heeft het wetsvoorstel nog teveel open einden en is ons inziens op verkeerde aspecten ingezet. Op onderdelen vinden wij dat het wetsvoorstel aangescherpt dient te worden. In onderstaande reactie op uw vragen heeft het LSR dan ook aanbevelingen opgenomen voor aanscherping van het wetsvoorstel Wmcz.

Onze reactie is tot stand gekomen mede op basis van vier bijeenkomsten die we hebben georganiseerd met onze achterban. Tevens is er samen met Landelijk Platform GGz (LPGGz) een bijeenkomst georganiseerd voor cliëntenraden van de Kamer cliëntenraden van de LPGGz. Cliëntenraden hebben tijdens deze bijeenkomsten hun mening kunnen geven over het wetsvoorstel. De reactie van het LSR is dus mede gebaseerd op het standpunt van de geraadpleegde cliëntenraden.

Hieronder geven wij een reactie op de vijf vragen die u in de internetconsultatie heeft geformuleerd.

- 1. De regering vindt dat cliënten en cliëntenraden in de zorg beter gepositioneerd moeten worden om (1) de belangen van de cliënt te behartigen en (2) meer medezeggenschap te hebben over beslissingen die door de zorgaanbieder genomen worden. Vindt u het wetsvoorstel effectief om de gestelde doelen te bereiken? Indien niet, heeft u suggesties voor verbetering? En zo ja, welke?**

Het LSR en zijn achterban vinden dat het instemmingsrecht de positie van cliëntenraden daadwerkelijk verbetert. Dat geldt ook voor de facilitering van de cliëntenraad. In de Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel wordt gewezen op de rol van de cliëntenraad bij het adviseren over de dagelijkse kwaliteit van zorg. Dit onderschrijven wij graag.

In het wetsvoorstel is op diverse plekken terug te vinden dat de zorgaanbieder ten aanzien van de inrichting van de medezeggenschap zaken dient in te regelen ofwel 'de zorgaanbieder regelt dat...'. Het LSR is echter van mening dat cliënten(raden) zeggenschap moeten hebben over de inrichting van de medezeggenschap binnen de zorginstelling. De zorgaanbieder en de cliënten(raden) dienen gezamenlijk vanuit gelijkwaardigheid de medezeggenschap in te richten (dit is dus anders dan instemming geven over een besluit van de zorgaanbieder inzake de medezeggenschapsregeling). De zorgaanbieder dient dit te faciliteren.

Op de aspecten van het budget van cliëntenraden en de gelaagdheid van de medezeggenschap, die invloed hebben op een betere positionering van cliëntenraden, bepleiten wij het volgende:

Budget cliëntenraad

Artikel 6.2 beschrijft dat de kosten van de cliëntenraad die redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor de vervulling van de werkzaamheden ten laste komen van de zorgaanbieder, waaronder kosten voor scholing en onafhankelijke ondersteuning. Ten aanzien van dat laatste willen wij graag dat de tekst in het wetsvoorstel wordt aangescherpt in 'onafhankelijke **professionele** ondersteuning'. Dit aangezien het ondersteunen van cliëntenraden echt een vak apart is dat dient te worden ingevuld door een **professionele** ondersteuner die een onafhankelijke positie heeft ten opzichte van de zorgaanbieder.

Daarnaast pleit het LSR ervoor om ook de kosten van vacatiegeld op te nemen in wetsartikel 6.2. Cliëntenraden krijgen een steeds gewichtigere rol; vacatiegeld voor het werk in de cliëntenraad geeft erkenning en waardering hiervoor.

Gelaagdheid van de medezeggenschap

Zoals aangegeven steunt het LSR de omschrijving in de toelichting op het wetsvoorstel dat medezeggenschap dichtbij de leefwereld dient te worden ingericht. Nieuw is dat dit wetsvoorstel ook voorziet in de erkenning van de centrale cliëntenraad. In de medezeggenschapsregeling dienen afspraken te worden gemaakt over de gelaagdheid van de medezeggenschap. Onduidelijk is echter wie de medezeggenschapsregeling vaststelt aan de kant van de cliëntenraden; zijn dat alle aanwezige lokale raden EN de centrale cliëntenraad gezamenlijk (en dient dus iedere afzonderlijke cliëntenraad in te stemmen met de medezeggenschapsregeling) of stelt de centrale cliëntenraad de medezeggenschapsregeling voor alle lagen van de zorginstelling vast?

In de praktijk komt het nog al eens voor dat de centrale cliëntenraad en de lokale raden niet op een lijn zitten ten aanzien van de inrichting van de medezeggenschap. Daarom pleit het LSR ervoor om in het wetsvoorstel op te nemen dat alle betrokken cliëntenraden instemming dienen te geven op de medezeggenschapsregeling.

2. Heeft u opmerkingen bij de inspraakverplichting in artikel 2?

Het inspraakrecht zoals omschreven in artikel 2 van het wetsvoorstel is alleen van toepassing op zorgaanbieders waar cliënten langdurig verblijven. Echter juist ook in de curatieve zorg – waar veel patiënten passeren – bieden aanvullende methodes van cliëntparticipatie waardevolle input voor zowel zorgaanbieder als cliëntenraden. Met deze input kunnen cliëntenraden in de curatieve zorg ook hun taak en verantwoordelijkheid (lees

responsiviteit) goed invullen. Het LSR pleit er zodoende voor de inspraakregeling ook voor de curatieve zorg van kracht te laten zijn.

Wij signaleren ook nog een onduidelijkheid in het wetsvoorstel rondom de inspraak. We lezen in artikel 2 dat de inspraak zich richt op cliënten en hun vertegenwoordigers. De cliëntenraad behartigt de belangen van cliënten in zorginstellingen. De cliëntenraad wordt verplicht de inspraak te betrekken bij zijn werk. Het lijkt hierdoor alsof de cliëntenraad naast de belangen van cliënten ook de belangen van vertegenwoordigers dient mee te nemen in zijn advisering. Dat lijkt ons niet logisch. Het LSR onderschrijft dat, indien de cliënt niet zelf in staat is zijn belangen te behartigen in de cliëntenraad, vertegenwoordigers van cliënten dit dan namens hen doen. Het blijft dan echter wel zo dat de cliëntenraad er is om de belangen van de cliënt te behartigen.

Overigens vindt het LSR, juist nu er een steeds groter beroep wordt gedaan op verwanten in de zorg, het belangrijk dat de zorgaanbieder regelt dat de inspraak van verwanten goed geregeld is, bijvoorbeeld via familieverenigingen (in de verstandelijk gehandicaptenzorg) en familieraden (in de GGZ).

3. Vindt u dat dit wetsontwerp voldoende ruimte biedt aan zorgaanbieders en cliëntenraden voor maatwerk?

Het LSR en zijn achterban staan positief tegenover maatwerk. Maatwerk is nodig in de wijze waarop de cliëntenraad zijn werk vormgeeft. Zo zullen bijvoorbeeld lokale cliëntenraden en centrale cliëntenraden hun werk anders vormgeven; daar moet ruimte voor zijn.

Maatwerk moet echter niet geïnterpreteerd worden als de vervanging van indirecte participatie (Cliëntenraad) door directe participatie (Inspraak). In de Memorie van Toelichting staat een passage die deze indruk zou kunnen wekken. Maatwerk dient echter geen betrekking te hebben op de vorm: een orgaan met wettelijke adviesrechten die de collectieve belangen van cliënten vertegenwoordigt en het individuele niveau overstijgt. Dit orgaan: de cliëntenraad, dient niet ter discussie te staan.

Maatwerk en lokale medezeggenschap

Het LSR vindt dat indien cliënten van een locatie besluiten om de wettelijke medezeggenschap anders in te richten dit mogelijk moet zijn, bijvoorbeeld indien de cliënten ervoor kiezen om een bewonersoverleg of een jongerenberaad met wettelijke Wmcz rechten in te stellen, in plaats van een cliëntenraad. Dit besluit voor het instellen van een alternatieve formele vorm van medezeggenschap dient altijd op lokaal niveau en door cliënten zelf te worden genomen, daar moet een centrale cliëntenraad of zorgaanbieder geen invloed op kunnen uitoefenen. Wij pleiten voor een wettekst die aansluit bij een eerder voorstel uit 2009 vermeldt in de UvO (uitkomst van overleg die tussen koepels, zorgaanbieders en cliëntenraden is afgesloten), te weten:

‘De zorgaanbieder stelt voorts een cliëntenraad in ten behoeve van de cliënten van iedere locatie waarin meer dan 10 zorgverleners werkzaam zijn, tenzij de meerderheid van de cliënten van de locatie, de voorkeur geeft aan een alternatieve vorm van medezeggenschap met bijbehorende wettelijke advies- en instemmingsrechten’.

Mogelijkheid tot afwijken van advies- en instemmingsrechten

Het wetsvoorstel voorziet ook in maatwerk ten aanzien van advies- en instemmingsrechten die kunnen worden 'ingeleverd'. Artikel 7 en 8 beginnen met de zinsnede: 'Tenzij in de medezeggenschapsregeling anders is bepaald....'. Cliëntenraden kunnen in overleg met de bestuurder rechten 'inleveren'. Dit is via het instemmingsrecht weer omkeerbaar.

Het LSR is van mening dat het betreffende artikel geschrapt dient te worden. Cliëntenraden kunnen in een positie komen waarin ze zich onder druk kunnen voelen om rechten af te staan, dan wel een hoge drempel voelen om afgestane rechten weer op te eisen. Tevens bemoeilijkt het de herziening wanneer een enkele cliëntenraad – in geval van een zorginstellingbrede medezeggenschapsregeling – de inlevering zou willen terugdraaien.

Het afzien van advies- en instemmingsrechten is daarbij onnodig omdat adviesrechten onderwerpen betreffen waar de cliëntenraad over mag adviseren, maar daar ook vanaf kan zien; er is geen plicht om te adviseren. Zoals de huidige Wmcz dit insteekt werkt goed in de praktijk.

Maatwerk voor langdurige zorg

In het wetsvoorstel wordt maatwerk gecreëerd doordat meerdere onderdelen alleen van toepassing worden verklaard voor de langdurige zorg. Het LSR ziet echter dat op alle onderdelen waarvoor dit van kracht is, dit van wezenlijk belang is voor cliënten van zowel langdurende als kortdurende zorg. Het LSR pleit er dan ook voor om alle wetsartikelen voor alle Wlz- en Zvw-zorgaanbieders van toepassing te laten zijn.

- 4. De regering is van plan om aan het onderhavige wetsontwerp een onderdeel toe te voegen waarin de Jeugdwet zodanig wordt gewijzigd dat het regime van de nieuwe Wmcz ook van toepassing wordt op alle jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen in de zin van de Jeugdwet.**

Wat is uw oordeel over een zodanige wijziging?

Het LSR is positief over het van kracht laten worden van de Wmcz op de Jeugdwet. In het domein van de Jeugdwet is nog veel werk te verzetten. Inbreng vanuit het cliëntenperspectief via de cliëntenraad kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren, waarbij het LSR de toevoeging van het instemmingsrecht als belangrijke versterking ziet.

- 5. Heeft u nog overige opmerkingen?**

Het LSR ziet het wetsvoorstel als een duidelijke versterking van de positie van cliënten. Naast de bovengenoemde punten vindt het LSR dat het wetsvoorstel op de hieronder genoemde onderdelen nog aanscherping behoeft.

Medezeggenschapsregeling

Het LSR bepleit dat er een verplichting wordt opgenomen in het wetsvoorstel die bepaalt dat de Medezeggenschapsregeling jaarlijks gespreksonderwerp is tussen cliëntenraad en zorgaanbieder. Dit geeft cliëntenraden die de medezeggenschapsregeling bijgesteld willen zien de ruimte om dit op een niet gedwongen wijze aan te kaarten. Indien beide partijen de regeling ongewijzigd willen laten is dit slechts een kort hamerstuk.

Overigens ligt de verplichting van het opstellen van de Medezeggenschapsregeling nu bij de zorgaanbieder. Het is ons inziens ook juist dat de zorgaanbieder de plicht heeft om dit ter hand te nemen. Vervolgens dient het reglement echter wel gezamenlijk door cliënten(raden) en zorgaanbieder te worden vormgegeven. Dit dient nog expliciet in de Memorie van Toelichting te worden opgenomen.

Contact met de achterban

Het is positief dat de zorgaanbieder contact met de achterban dient te stimuleren. Het LSR is van mening dat naast stimuleren ook het faciliteren hiervan opgenomen dient te worden in de wettekst.

Begrijpelijke informatie

Het LSR juicht het toe dat in het wetsvoorstel een apart wetsartikel gaat over het aanleveren van begrijpelijke informatie door de zorgaanbieder. Aanvullend wil het LSR erop wijzen dat het voor de cliëntenraad van belang is om expliciet te vernemen wat de verwachte gevolgen zijn voor cliënten. Een cliënteffectrapportage is hierbij een richtinggevend instrument. Deze zou in het wetsvoorstel als verplichting dienen te worden opgenomen. Met cliënteffectrapportage bedoelt het LSR geen lijvige rapportages die een extra bureaucratische last zijn. Het betreft de verplichting om informatie altijd begeleid te laten gaan door inzicht in de effecten voor cliënten. Dit met als doel de verankering en bevordering van het cliëntenperspectief.

Bij de jaarlijkse evaluatie van de Medezeggenschapsregeling (zie aandachtspunt hierboven) zou gelijktijdig de evaluatie van de begrijpelijke informatie kunnen worden meegenomen.

Instemmingsrechten

Artikel 8.1.b omschrijft het instemmingsrecht over de profielschets van de functionaris voor opvang van klachten. Cliëntenraden geven echter aan dat het juist cruciaal is om betrokken te zijn bij de benoeming. Dit aangezien deze functionaris voor cliënten erg belangrijk is. Zodoende pleiten wij ervoor om het artikel zowel op het profiel als over de benoeming van kracht te laten zijn.

Daarnaast is het LSR van mening dat het verzwaarde adviesrecht in de huidige Wmcz ten aanzien van de benoeming van afdelingshoofden ook dient te worden opgenomen onder het instemmingsrecht.

Duidelijk moet ook zijn dat de cliëntenraad instemmingsrecht heeft over de benoeming van de onafhankelijk ondersteuner.

De Minister hecht terecht veel belang aan keuze-informatie. Dit is ook terug te vinden in de Wkkgz. Het LSR is van mening dat de cliëntenraad een rol dient te spelen in de wijze waarop de zorginstelling keuze-informatie vergaart en deze beschikbaar stelt. Zodoende bepleit het LSR om dit thema op te nemen onder het instemmingsrecht.

Bij de genoemde instemmingsrechten mist nog een aantal thema's op het gebied van informatietechnologie (e-health, robotica, beeldzorg, digitaal patiëntendossier, etc.). Het LSR vindt dat deze thema's dienen te worden opgenomen onder het instemmingsrecht.

De Minister heeft aangegeven belang te hechten aan de eigen agendasetting van de cliëntenraad. In het wetsvoorstel heeft het ongevraagd advies echter aan kracht verloren. Indien de cliëntenraad vanuit de huidige Wmcz ongevraagd advies geeft over verzwaarde adviesonderwerpen dan moet de zorgaanbieder naar de vertrouwenscommissie indien beide partijen niet tot overeenstemming komen. In het wetsvoorstel is echter omtrent ongevraagd advies over instemmingsrecht onderwerpen nu niet geregeld dat indien beide partijen er niet uitkomen, men dan naar de vertrouwenscommissie moet gaan. Dit is een forse achteruitgang, zodoende pleiten wij ervoor om dit aan te scherpen in het wetsvoorstel.

Vertrouwenscommissie

Het LSR is van mening dat een landelijke vertrouwenscommissie zorg draagt voor eenduidige jurisprudentie en geschilbeslechting. Het LSR pleit er zodoende voor om in de wetgeving aansluiting bij de landelijke vertrouwenscommissie verplicht te stellen. Daarmee wordt tevens voorkomen dat de (veelal slapende) commissies van vertrouwenslieden verbonden aan een zorginstelling, zonder ervaring en expertise in paraatheid moeten worden gebracht indien er toch ineens een geschil wordt voorgelegd.

Reikwijdte Wmcz

Het LSR vindt dat de Wmcz ook van toepassing moet zijn op private klinieken of private afdelingen van ziekenhuizen. De overheid heeft niet alleen als taak te waken over de kwaliteit van publiek gefinancierde zorg, maar dient zorg te dragen voor de kwaliteit van zorg voor al haar burgers. De wijze waarop de financiering van zorg tot stand komt zou principieel niet van invloed mogen zijn op het al dan niet wettelijk regelen van medezeggenschap van cliënten.

Een ander aspect is het beschermd wonen vanuit de RIBW. Deze woonvoorziening wordt gefinancierd vanuit de Wmo. Bewoners wonen hier echter veelal langdurig. Het LSR bepleit dat de minister hier rekening mee houdt in haar AMVB waarin ze een aantal aanbieders zal uitsluiten van de Wmcz (zoals ziekenvervoer). In het verlengde van de herziene Wmcz zou voor deze groep een cliëntenraad verplicht moeten worden gesteld. Ditzelfde geldt voor andere langdurige verblijfvoorzieningen gefinancierd vanuit de Wmo.

Openbaar maken vacature

Het wetsvoorstel voorziet in de verplichting om vacatures van de cliëntenraad openbaar te maken. Indien een zorginstelling nog geen cliëntenraden heeft, zou erin moeten worden voorzien dat een afvaardiging van cliënten betrokken is bij de benoeming van de leden. Pas op deze wijze kan de door de minister als onwenselijke genoemde situatie van voorkeursbenoemingen worden voorkomen. Zijn cliëntenraden eenmaal ingericht, dan dienen zij zelf zorg te dragen voor het invullen van vrijgekomen zetels in de cliëntenraad. Ook dan is de verplichte openbaarmaking van de vacature van toegevoegde waarde.

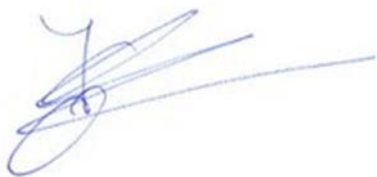
Bindend voordrachtsrecht lid Raad van Toezicht

In het wetsvoorstel is het bindend voordrachtsrecht voor een lid van de RvT opgenomen. Het LSR is verheugd dat dit recht uit de huidige Wmcz is meegenomen naar het nieuwe wetsvoorstel. In de nieuwe governance code zorg staat aangegeven dat cliëntenraden het voordrachtsrecht ook kunnen inwisselen voor advisering over het profiel en de benoeming

van alle leden. Het LSR is hier principieel op tegen; het voordrachtsrecht dient niet te mogen worden ingewisseld. Het LSR hecht er veel belang aan dat de cliëntenraad via haar voordrachtsrecht er voor kan zorgen dat binnen de RvT een zetel beschikbaar is voor een portefeuillehouder vanuit 'cliëntenperspectief'. Het voorgedragen lid functioneert vervolgens zonder last of ruggespraak binnen de RvT.

Wij vragen u bovenstaande punten mee te nemen bij het vervolmaken en aanscherpen van het wetsvoorstel Wmcz.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

drs. ing. Jasper Boele
directeur LSR